

آرمان‌های یونسکو برای آموزش

سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) در بند اول اساسنامه خود، هدف از تشکیل این سازمان را چنین بیان می‌دارد: «کمک به استقرار صلح و امنیت از طریق همکاری میان ملت‌ها در زمینه‌های آموزش، علوم و فرهنگ به منظور افزایش احترام همگان به عدالت، حاکمیت قانون، حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه، بدون توجه به تفاوت‌های نژادی، جنسیت، زبان و مذهب، مطابق با منشور ملل متحد». یونسکو برای اینکه بتواند اهداف خود را در قرن بیست و یکم تحقق بخشد، می‌کوشد چالش‌ها و پیامدهای جهانی شدن را با همه پیچیدگی‌هایش درک نموده و به تعیین راهبردها و خط مشی‌هایی از مواضع فرارشته‌ای، میان‌رشته‌ای و بین فرهنگی بپردازد، به گونه‌ای که همگان از دستاوردهای آن بهره‌مند شوند.

در سپتامبر سال 2000 میلادی، سازمان ملل متحد، اهداف توسعه هزاره سوم (MDGs)¹ را، که به امضای 189 کشور عضو رسیده بود منتشر کرد. این بیانیه شامل 8 آرمان و ۲۱ هدف بوده است. با پایان بازه زمانی حصول به اهداف توسعه هزاره (MDGs)، در سپتامبر سال 2015 میلادی بیش از 150 رهبر جهان در اجلاس سازمان ملل شرکت کردند و اهداف توسعه پایدار (SDGs)²، شامل 17 آرمان و 169 هدف، مورد توافق 193 کشور عضو سازمان ملل متحد قرار گرفت. با تصویب این معاهده کشورهای جهان ملزم شدند تا بر مبنای این شاخص‌ها گزارش‌های کشورهای و ملی خود را تهیه و به مجامع بین‌المللی ارایه کنند. هفده آرمان توسعه پایدار 2030، در جدول زیر نمایش داده شده است.

آرمان‌های هفده‌گانه توسعه پایدار 2030 (SDGs) سازمان ملل متحد

1. محو فقر در تمام اشکال آن در همه جا
2. محو گرسنگی، دستیابی به امنیت غذایی و بهبود تغذیه و ترویج کشاورزی پایدار
3. تضمین زندگی سالم و ترویج رفاه برای همه، در همه گروه‌های سنی
4. آموزش فراگیر با کیفیت برابر و ترویج فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر برای همه
5. دستیابی به برابری بین زنان و مردان و توانمندسازی همه زنان و دختران
6. تضمین در دسترس بودن و مدیریت پایدار آب و تاسیسات بهداشتی برای همه
7. تضمین دسترسی به انرژی ارزان، قابل اتکا، پایدار و مدرن برای همه
8. ترویج رشد اقتصادی پایدار و فراگیر، اشتغال کامل و بهره‌ور و مناسب برای همه
9. ایجاد زیرساخت‌های انعطاف‌پذیر، ترویج صنعتی شدن پایدار و فراگیر و ترویج ابتکار
10. کاهش نابرابری در داخل کشورها و میان آن‌ها
11. امن و پایدار کردن شهرها و مکان‌های اسکان بشری و مقاوم کردن آن‌ها در برابر حوادث به صورت فراگیر
12. تضمین الگوهای مصرف و تولید پایدار
13. اقدام فوری برای مقابله با تغییر آب و هوا و تأثیرات آن
14. حفاظت و استفاده پایدار از اقیانوس‌ها، دریاها و منابع دریایی برای توسعه پایدار
15. حفاظت، بازسازی و ترویج استفاده پایدار از زیست بوم‌های خاکی، مدیریت پایدار جنگل‌ها، مقابله با بیابان‌زایی، متوقف کردن و معکوس کردن روند فرسایش زمین و متوقف کردن از بین رفتن تنوع زیستی
16. ترویج جوامع صلح‌آمیز و فراگیر برای توسعه پایدار، تسهیل دستیابی به عدالت برای همه و ساختن نهادهای پاسخ‌گو، مؤثر و فراگیر در همه سطوح
17. تقویت ابزار لازم برای اجرا و تجدید همکاری جهانی برای توسعه پایدار

1. Millennium Development Goals (MDGs)

2. Sustainable Development Goals (SDGs)

آموزش، آموزش و بازهم آموزش

از میان آرمانهای هفده گانه توسعه پایدار 2030 سازمان ملل، هدف شماره 4 به آموزش اختصاص یافته است. نظر به اینکه آموزش، در تحقق کلیه اهداف این دستور کار نقش اصلی و محوری به عهده دارد، در نشستی که در شانگهای برگزار شد، هدف چهارم به اتفاق آرا به عنوان اولویت اول دستور کار جهانی 2030 شناخته شد و تأکید گردید که آموزش نه تنها به هدف چهارم محدود نمی شود، بلکه لازم است به عنوان اساس موفقیت سایر اهداف توسعه پایدار، مورد توجه قرار گیرد. بیانیه مربوط به بند چهارم دستور کار، در ماه می 2015 در مجمع جهانی آموزش، که در اینچئون کره جنوبی برگزار شد، به تصویب رسید. در این بیانیه هدف اصلی بند 4، به نحو زیر آمده است:

«تضمین آموزش با کیفیت، برابر و فراگیر، و ترویج فرصت های یادگیری مادام العمر برای همه»

در همین بیانیه، برای کمک به برنامه ریزی و اجرای صحیح بند 4، هدف فوق به صورت ده هدف فرعی، با دستاورد قابل اندازه گیری، سامان یافته است:

- 4-1. تضمین اینکه همه دختران و پسران، تا سال 2030، دوره های آموزش ابتدایی و متوسطه را به صورت کیفی، منصفانه و بدون پرداخت هیچ گونه شهریه، به طور کامل و با دستیابی به نتایج مؤثر در حوزه یادگیری، به پایان برسانند.
- 4-2. تضمین دسترسی همه دختران و پسران به آموزش پیش دبستانی و مراقبت و رشد کیفی در اوان کودکی، به منظور آماده سازی آنها برای آموزش ابتدایی، تا سال 2030.
- 4-3. تضمین دسترسی برابر، همه زنان و مردان، به آموزش عالی و دانشگاهی و آموزش فنی و حرفه ای مقرون به صرفه و کیفی، تا سال 2030.
- 4-4. افزایش چشمگیر تعداد جوانان و بزرگسالان دارای مهارت های مرتبط، از جمله مهارت های فنی و حرفه ای لازم برای اشتغال، یافتن، شغل شرافتمندانه و نیز کارآفرینی، تا سال 2030.
- 4-5. ریشه کنی نابرابری های جنسیتی در آموزش و تضمین دسترسی برابر به همه مقاطع آموزش و تربیت فنی و حرفه ای برای اقشار آسیب پذیر، از جمله معلولان، افراد بومی و کودکانی که در شرایط آسیب پذیر زندگی می کنند و یا خود آسیب پذیر هستند، تا سال 2030.
- 4-6. تضمین اینکه، تا سال 2030، همه جوانان و تعداد قابل توجهی از بزرگسالان، اعم از زن و مرد، به سواد خواندن، نوشتن و حساب کردن دست یابند.
- 4-7. تضمین اینکه، تا سال 2030، همه فراگیران، به دانش و مهارت های لازم برای ترویج توسعه پایدار دست یابند؛ به ویژه از طریق: آموزش برای توسعه پایدار و آموزش و ترویج شیوه های زندگی پایدار، حقوق بشر، تساوی جنسیتی، ترویج فرهنگ صلح و نبود خشونت، شهروندی جهانی و احترام به تنوع فرهنگی و مشارکت فرهنگ در تحقق توسعه پایدار.
- 4-الف. ایجاد و به روزرسانی امکانات آموزشی مناسب برای کودکان، معلولان و زنان و مردان و تأمین فضاهای یادگیری مؤثر، فراگیر، به دور از خشونت، و امن، برای همه.
- 4-ب. افزایش چشمگیر تعداد بورس های اعطا شده در جهان، به کشورهای در حال توسعه، به ویژه کشورهای دارای پایین ترین سطح توسعه یافتگی، کشورهای جزیره های کوچک در حال توسعه و کشورهای آفریقایی، برای ثبت نام در مقاطع مختلف آموزش عالی؛ از جمله در حوزه های آموزش فنی و حرفه ای، فناوری اطلاعات و ارتباطات، رشته های فنی مهندسی و علمی در کشورهای توسعه یافته و سایر کشورهای در حال توسعه، تا سال 2030.

4-ج. افزایش قابل ملاحظه تأمین معلمان واجد شرایط، از جمله از طریق: همکاریهای بین المللی برای تربیت معلم در کشورهای در حال توسعه؛ به ویژه کشورهای دارای پایینترین سطح توسعه یافتگی و کشورهای جزیره‌های کوچک در حال توسعه، تا سال 2030.

از بین دستاوردهای ده گانه فوق، بندهای 3-4 و 4-4 و 4-ب، به‌طور مستقیم، به آموزش عالی اختصاص یافته است. پس از تصویب نهائی چارچوب عمل جهانی آموزش 2030 در یونسکو (نوامبر 2015)، و انتشار رهنمودهای فنی برای هدایت آن در سطح ملی، کمیسیون ملی یونسکو اقدام به تهیه سند ملی آموزش نمود.

سند ملی آموزش

کمیسیون ملی یونسکو ایران، از بدو فرایند تهیه و نهائی سازی چارچوب عمل جهانی آموزش 2030 در یونسکو، در خصوص محتوای این سند مشورت‌های گسترده ملی را با نهادهای ذیربط، به‌منظور جمع بندی نقطه نظرات جمهوری اسلامی ایران به عمل آورد. گروه آموزش این کمیسیون، که اعضای آنها از متخصصان برجسته علمی و آموزشی کشور و نمایندگان وزارتخانه‌های آموزش و پرورش؛ علوم، تحقیقات و فناوری؛ بهداشت درمان و آموزش پزشکی؛ تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، رؤسای دانشگاه‌های فرهنگیان، فنی- حرفه‌ای و علمی کاربردی هستند، تهیه سند ملی آموزش 2030 را در دستور کار خود قرار داد. براین اساس، 30 کارگروه ملی تشکیل شد تا مطابق با شرح وظایف سازمانی خود، مسئولیت تهیه سند آموزش 2030 را بر عهده گیرند. از این میان چهار کارگروه زیر به آموزش عالی اختصاص یافت.

- دانشگاه‌ها و نهادهای آموزش عالی،
- فناوری و تجهیزات آموزش‌های غیر رسمی مهارتی،
- توسعه همکاری‌های علمی و بین‌المللی در آموزش عالی،
- توسعه همکاری‌های بین‌المللی در آموزش مهندسی

وظیفه تشکیل و راهبری کارگروه 4ب، با هدف تهیه سند «توسعه همکاری‌های بین المللی در آموزش مهندسی»، به کرسی یونسکو در آموزش مهندسی محول شد. نتیجه بررسی‌های این کارگروه در سند ملی آموزش 2030، که در تاریخ 20 آذرماه 95 رونمایی شد، منتشر شد. سند توسعه همکاری‌های بین‌المللی در آموزش مهندسی از اینجا قابل دستیابی است.

ارزیابی عملکرد کشورها

کشورهای امضا کننده دستور کار متعهد شدند که طی یک دوره 15 ساله، پیگیر اجرای این دستور العمل باشند و آنرا به‌طور مرتب مرور و بازبینی نمایند. پیگیری اهداف اصلی و فرعی دستور کار، بر مبنای مجموعه‌ای از شاخص‌های جهانی انجام می‌شود. این شاخص‌ها توسط شاخص‌های ملی و منطقه‌ای، که به‌وسیله کشورهای عضو تهیه می‌شوند، تکمیل می‌گردد.

کمیسیون آمار سازمان ملل در سال ۲۰۱۵ میلادی، در تلاش برای فراهم کردن شاخص‌های مناسب سنجش اهداف توسعه پایدار 2030 (SDGs)، یک کارگروه کارشناسی مشورتی را برای ایجاد چهارچوب شاخص‌های جهانی اهداف توسعه پایدار 2030 تشکیل داد. این کارگروه تاکنون مجموع ۲۳۱ شاخص را با توجه به متدولوژی توافق شده و اطلاعات موجود، در ۳ دسته طبقه‌بندی کرده است. برای هر کشور امتیاز شاخصی بین صفر تا ۱۰۰، تعیین شده است؛ این مقادیر جایگاه هر کشور را بین بدترین (۰) و بهترین (۱۰۰)، نشان می‌دهد؛ به‌عنوان مثال کشوری که دارای امتیاز ۷۰ است، یعنی ۷۰ درصد مسیر را به‌سمت بهترین حالت، پیش رفته است. بر اساس این گزارش امتیاز کلی نمایه‌ها برای سوئد، 84/5 است که نشان می‌دهد، این کشور 84/5 درصد از مسیر دستیابی به هدف‌های ۱۷ گانه را پیموده و رتبه یک را در بین کشورها به خود اختصاص داده است. سه

کشور اسکانديناوی (سوئد، دانمارک و نروژ) دارای بالاترين نمايه‌های توسعه پایدار هستند که به این معناست، این سه کشور در حال حاضر نزدیک‌ترین کشورها به نقاط آرمانی در نظر گرفته شده برای هدف‌های ۱۷ گانه هستند.

منابع

Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development
<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> (accessed sept 2019)

UNESCO et. al. 2015. Education 2030, Incheon Declaration: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all,

سازمان ملل متحد، 2015. دگرگون ساختن جهان ما، دستور کار 2030 برای توسعه پایدار (ترجمه مهرناز پیروز نیک)، کمیسیون ملی یونسکو.

شیرانی ابراهیم و دیگران، 1398. تحلیلی بر گسترش آموزش عالی مهندسی در طول برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه. فصلنامه آموزش مهندسی ایران، سال 21، شماره 81، صفحات 1-23

کمیسیون ملی یونسکو، 1395. سند ملی آموزش 2030 جمهوری اسلامی ایران؛ به سوی آموزش و یادگیری مادام العمر با کیفیت، برابر و فراگیر برای همه (ویرایش اول). 368 صفحه.

کمیسیون ملی یونسکو، 1395. به سوی آموزش و یادگیری مادام العمر با کیفیت، برابر و فراگیر برای همه، سند ملی آموزش 2030 جمهوری اسلامی ایران (ویرایش اول).

کرسی یونسکو در آموزش مهندسی، سند «توسعه همکاری‌های بین‌المللی در آموزش مهندسی»، (دسترسی آبان 1398)
<http://ucee.ut.ac.ir/cms/102827>

حسین معماربان، خرداد 1399